O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA' LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"Tasdiqlayman"

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori M. E. Po'latov

«29» 08 2024 yil

Ro'yxatga olindi: № ПД-14

2024 yil «29» 08

PUL VA KREDIT
fanidan

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400 000 - Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410 000 - Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410500-Bank ishi va auditi 60410200-Buxgalteriya hisobi va iqtisodiy tahlil

SAMARQAND – 2024

Fan/modul kodi PK209	O'quv yili 2024 – 2025	semestr 4	Kreditlar 9
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili o'zbek/rus		Haftada auditoriya soatlar 3/4

	Fan nomi	Auditoriya darslar (soatlar)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy yuklama (soat)
1	Pul va kredit	36	132	168

2 **I. Fanning mazmuni.**

"Pul va kredit" fanini o'qitishning maqsadi talabalarda pulning zarurligi, pulning mohiyati, pul va pul muomalasi nazariyasi, kredit va kredit tizimi, banklar va bank tizimi, shuningdek valyutaning xalqaro valyuta munosabatlari tizimidagi o'rni va ahamiyati to'g'risida nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdir.

"Pul va kredit" fanining vazifasi pulning paydo bo'lishi va zarurligi, pulning mohiyati, pul nazariyasi, pul muomalasi qonunlari, pul tizimi tushunchasi, kreditning mohiyati va tamoyillari, kredit shakllari va turlari, banklar va bank tizimining mohiyati va ahamiyati, shuningdek xalqaro valyuta munosabatlarini tashkil etish tartibi to'g'risida nazariy va amaliy bilimlarni berishdir.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza darslari)
II.I. Fan quyidagi mavzularni o'z ichiga oladi:

1-mavzu: "Pul va kredit" faniga kirish

"Pul va kredit" fanining maqsadi, predmeti va vazifalari. Uning boshqa fanlar bilan aloqasi. Fanni o'rganishga qo'yiladigan asosiy talablar. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida fanning o'rni. Fanning tarkibiy tuzilishi.

2-mavzu: Pulning paydo bo'lishi, zarurligi, funksiyalari va turlari

Pulning iqtisodiy kategoriya sifatida mohiyati. Pulning kelib chiqishi. Pulning xususiyatlari. Pulning vazifalari. Pul tushunchalari. Qiymatning puldagi ifodasi. Pulning qiymati. Pulning o'ziga xos xususiyatlari. Pul umumiy ekvivalent sifatida.Pulning (funksiyalari) vazifalari.Pulning turlari.

3-mavzu: Pulning nazariyalari

Pul nazariyasining umumiy tushunchalari. Pulning metall va nominalistik nazariyalari. Pulning miqdoriy nazariyasi. Pulning zamonaviy nazariyalari. Metall pul nazariyasining asoschilari va vakillari: V. Stefford, T. Men, D. Nors, J. Child, A. Monkreter, J. Kolber, I. Yusti, G. Skaruffi, F. Galiani. Birinchi merkantilistlar va ularning ilmiy qarashlari. Faol "pul balansi" tushunchasi. So'nggi merkantilistlar va ularning ilmiy qarashlari. "Umumiy savdo balansi" tushunchasi. XIX-XX asrlarda pulning metall nazariyasini rivojlantirishga urinishlar. Pulning metall nazariyasiga tanqidiy qarashlar. Nominalistik pul nazariyasining paydo bo'lishi shartlari va asosiy qoidalari. Zamonaviy monetarizm nazariyasi.

4-mavzu: Pul aylanmasi va uning tarkibi

"Pul aylanishi" tushunchasining mohiyati. Pul aylanishi va uning tuzilishi. "Naqd pul aylanmasi" tushunchasining mohiyati. Pul muomalasining tuzilishi: tovar ayirboshlash; pul muomalasining tovar bilan o'zaro bog'liqligi; naqd pulsiz pul aylanmasi; naqd pul aylanmasi; shaharlararo tovar aylanmasi. Naqd pul muomalasi zarurati. Naqd pulni muomalaga chiqarish va muomaladan chiqarish tartibi. Naqd pulsiz muomaladagi naqd pul aylanmasi. Naqd pulsiz hisob-kitoblarni tashkil etish tamoyillari. Naqd pulsiz to'lovlar shakllari. Naqd pulsiz hisob-kitoblarning afzalliklari.

5-mavzu: Pul massasi va pul agregatlari

Pul massasi, uning mohiyati va tarkibi. Pul massasining miqdoriy o'lchovi. Muomala uchun zarur bo'lgan pul miqdorini aniqlash. Pul muomalasi va pul aylanish tezligi. Pul multiplikatori. Monetizatsiya koeffitsienti. Pul agregatlari va ularning tarkibi. Federal zaxira tizimining pul agregatlari. Evropa mamlakatlaridagi pul agregatlari. Rossiya Federatsiyasidagi pul agregatlari. O'zbekiston Respublikasida pul agregatlari va ularning tarkibi.

6-mavzu: Pul tizimi: mazmuni, turlari va elementlar

Pul tizimi va uning mazmuni. Pul tizimlarining shakllari va ularning evolyutsiyasi: bimetallizm, monometallizm. Oltinni o'zgartirmaydigan kredit pul tizimi. Pul tizimining elementlari. Ayrim xorijiy mamlakatlarning pul tizimlarining xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasi pul tizimi barqarorligini ta'minlash yo'llari.

7-mavzu: O'zbekiston Respublikasi pul tizimi va uning o'ziga xos xususiyatlari

O'zbekiston Respublikasida pul agregatlari. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan pul muomalasini tartibga solish. Milliy pul tizimi elementlarini shakllanishi. Milliy valyuta so'mining muomilaga kiritilishi. O'zbekiston Respublikasi pul tizimining subyektlari va ularning vazifalari. Pul tizimi barqarorligini ta'minlash yo'llari.

8-mavzu: Inflyatsiya va unga qarsh kurashish yo'llari

Inflyatsiya tushunchasining mazmuni. Inflyatsiya sabablari. Inflyatsiya turlari: talab inflyatsiyasi; taklif inflyatsiyasi; yashirin inflyatsiya; sudraluvchi (o'rtacha) inflyatsiya; shoshilinch inflyatsiya; giperinflyatsiya; mahalliy inflyatsiya; global inflyatsiya. Inflyatsiya manbalari. Inflyatsiya va ishsizlik. Inflyatsiya va davlat byudjeti. Inflyatsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari. Inflyatsiyaning makroiqtisodiy o'sish sur'atlariga ta'siri. Inflyatsiyaning investitsiya jarayonlariga ta'siri. Inflyatsiyaning aholi turmush darajasiga

ta'siri. Inflyatsiyaga qarshi kurash usullari. Pul massasining o'sish sur'atlarini nazorat qilish.

9-mavzu: Pul islohotlari.

Pul islohotlarini amalga oshirish zarurati. Pul islohotlarini o'tkazish shartlari. Pul islohotlarining shakllari va ularni amalga oshirish usullari. Denominatsiya va uni amalga oshirish tartibi. Nullifikatsiya va uni amalga oshirish tartibi. O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilgan pul islohotlari va ularning xususiyatlari.

10-mavzu: Kreditning zarurati, mohiyati va funktsiyalari

Kredit va uning mazmuni. Kreditga ehtiyoj. Muomala vositalari va kreditga bo'lgan ehtiyoj. Kredit munosabatlari va ularning turlari. Kredit tamoyillari. Kredit ob'ektlari va sub'ektlari. Kreditning funktsiyalari. Qonunlar. Kredit turlari. Kredit shakllari. Kreditlashning normativ-huquqiy asoslari. Sanoat kreditlash xususiyatlari. Iqtisodiyotda kreditning roli.

11-mavzu: Kredit bo'yicha foizi stavkasi va ularga ta'sir qiluvchi omillar

Kredit foizining mohiyati. Kredit foiziga ta'sir qiluvchi omillar. Kredit foizini hisoblash metodologiyasi. Kreditni to'lash printsipi. Foiz stavkalari va ularni o'lchash. Kreditni baholash tushunchasi. Nominal foiz stavkasi. Haqiqiy foiz stavkasi. Oddiy foizlar. Murakkab foizlar. Kredit bozori va uning vositalari. Pul taklifi. Fisher effekti. Foiz stavkalari nazariyalari. Kredit foiziga ta'sir qiluvchi omillar.

12-mavzu: Banklarning kelib chiqishi va bank tizimi.

Bank, banklarning paydo bo'lishi, ularning maqsadlari va funktsiyalari. Birinchi banklarning paydo bo'lishi va ularning operatsiyalari. Valyuta ayirboshlash operatsiyalarini o'tkazish zarurati tufayli Italiyada banklarning paydo bo'lishi. Qadimgi Yunonistonda Pul va kredit. Qadimgi Rimda Pul va kredit. XIV-XV asrlarda o'rta er dengizi havzasidagi Evropa mamlakatlarida Pul va kredit. XVII-XVIII asrlarda Evropada Pul va kredit. AQSh bank tizimining shakllanishi va rivojlanishi. Emissiya banklarini shakllantirish va rivojlantirish. AQSh federal zaxira tizimi tashkiloti. Shvetsiya Markaziy Rieza bankining tashkiloti. Angliya Markaziy bankining paydo bo'lishi. Yaponiya Markaziy banki tashkiloti. Evropa Markaziy bankining paydo bo'lishi. Tijorat banklarining paydo bo'lishi va rivojlanishi. Bank turlari. Banklarning vazifalari. Bank operatsiyalari. Bank tizimi va uning turlari. Kredit tizimi va uning tarkibi. Evropa, AQSh, Yaponiya va boshqa mamlakatlarning bank tizimlari va ularning xususiyatlari. Moliyaviy innovatsiyalar va bank sanoatining rivojlanishi. Zamonaviy bank tizimlari.

13-mavzu: O'zbekiston Respublikasi bank tizimi va uning tarkibi

O'zbekiston Respublikasining bank tizimi va uni shakllantirish. O'zbekiston Respublikasi bank tizimi va bank faoliyatining huquqiy asoslari. O'zbekiston Respublikasi bank tizimini rivojlantirish bosqichlari. O'zbekiston Respublikasi bank tizimining tuzilmasi.

14-mavzu: Markaziy bank va uning funksiyalari

Markaziy bankning yuridik shaxs maqomi va uning vazifasi. Markaziy bankning boshqaruv tizimi. Markaziy bankning tashkiliy-funksional tuzilmasi. AQSh federal zaxira tizimining boshqaruv organlari: direktorlar Kengashi, Federal ochiq bozor operatsiyalari qo'mitasi. Markaziy bank operatsiyalari. Evropa Markaziy bankining boshqaruv organlari va ularning vakolatlari. Yaponiya Markaziy bankining boshqaruv organlari va ularning vakolatlari. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining maqsadi, vazifalari va funksiyalari. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining operatsiyalari. Markaziy bankning banklar banki sifatida faoliyati.

15-mavzu: Markaziy bankning mustaqilligi

Markaziy bankning mustaqilligi va uni belgilovchi mezonlar. Xorijiy davlatlarda markaziy bankning mustaqilligini bilgilovchi indekslar.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki to'g'risidagi qonuni. Monetar siyosatni va valyutani boshqarish siyosatini shakllantirish vazifalasi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki boshqaruvi tarkibi. O'zbekiston Respublikasining oltin valyuta zahiralarini saqlash va uni boshqarish.

16-mavzu: Tijorat banklari va ularning funksiyalari

Tijorat banklari faoliyatini tashkil etish asoslari va ularning vazifalari. Tijorat banklarining turlari. Ulgurji banklar. Chakana banklar. Aralash bankla. Universal tijorat banklari. Investitsiya banklari. Ixtisoslashgan tijorat banklari va ularning faoliyatining xususiyatlari. Tijorat banklarining tashkiliy va funktsional tuzilishi. Bank konsolidatsiyasi va transmilliy banklar.

17-mavzu: Tijorat banklarining operatsiyalari

Tijorat banklarining passiv operatsiyalari. Tijorat banklarining faol operatsiyalari. Tijorat banklarining faol-passiv operatsiyalari. Tijorat banklarining vositachilik operatsiyalari. Tijorat banklarining kredit operatsiyalari va ularning milliy iqtisodiyotga ta'siri. Tijorat banklarining aholining bo'sh pul mablag'larini jalb qilish bo'yicha faoliyati.

18-mavzu: Nobank moliya - kredit muassasalar

Bank bo'lmagan moliya va kredit muassasalariga ehtiyoj. Bankdan tashqari moliya-kredit tashkilotlarining faol va passiv operatsiyalari. Kredit uyushmalari. Lombardlar, kredit va depozit uyushmalari. Qo'shma jamg'arma banklari. Mikromoliya tashkilotlari, sug'urta kompaniyalari, pensiya jamg'armalari, moliya kompaniyalari. O'zaro fondlar. Xorijiy mamlakatlardagi bank bo'lmagan moliyaviy va kredit tashkilotlari faoliyatining xususiyatlari. O'zbekiston Respublikasidagi bankdan tashqari kredit tashkilotlari va ularning faoliyatining iqtisodiy-huquqiy asoslari.

19-mavzu: Bank inqirozlari

Bank inqirozi tushunchasi. Bank inqirozini belgilaydigan mezonlar. AQShdagi bank inqirozlari. Skandinaviya mamlakatlari, Lotin Amerikasi, Rossiya va Sharqiy Evropa. Yaponiya va Sharqiy Osiyo mamlakatlaridagi bank inqirozlari.

20-mavzu: Pulning xalqaro munosabatlardagi harakati

	resursylarining asosiy muammoli masalalari, naqd va naqd pulsiz pul aylanmasining mohiyati, pul agregatlari va uning tuzilishi to'g'risida bilimga ega bo'lishlari kerak. - pul tizimining elementlari va uning rivojlanishi, inflyatsiyaning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari, kredit zarurligi va uning rivojlanish bosqichlari, kreditning funksiyalari, shakllari va turlari, bank tizimining turlari va elementlari to'g'risida bilimga ega bo'lishlari kerak; - va bank moliya kredit tashkilotlarining resurs bazalari va aktiv operatsiyalari, kredit tizimining elementlari va shakllari, milliy valyuta tizimi va uning elementlari, valyuta moliya-kredit institutlarini rivojlantirish haqida bilishlari kerak;
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** ma'ruzalar; muammoli keys-stadilar; seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); guruhlarda ishlash; taqdimotlarni qilish; individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kredit olish uchun talablar:** nazariy va amaliy mashg'ulotlarda berilgan vazifalarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma va test ishlarini muvaffaqiyatli topshirish
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1.O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. "O'ZBEKISTON" T-2023 y. 2.O'zbekiston Respublikasining «O'zbekiston Respublikasining Markaziy banki to'g'risida»gi Qonuni. Yangi tahriri asosida 2019-yil 11-noyabr. 3.O'zbekiston Respublikasining «Banklar va bank faoliyati to'g'risida»gi Qonuni. Yangi tahriri asosida 2019-yil 11-noyabr. 4.«Valyutani tartibga solish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasining qonuni (yangi tahriri). - T. "O'zbekiston", 2019 yil 22 oktyabr 5.Abdullayeva Sh.Z. "Pul va kredit" o'quv qo'llanma T. "Iqtisod-Moliya" 2019 y. - 628 b. 6.Omonov A.A., Qoraliyev T.M., "Pul va Banklar" darslik. T.: "Iqtisod-Moliya" 2019 y. 462 b. 7.Abdullayeva Sh.Z. Azizov U.O'. Pul va kredit Darslik. [illegible] T.: "Iqtisod-Moliya" 2019 y. 702 b. 8.Nurmuratov T. «O'zbekiston Respublikasi bank tizimi» T. "O'zbekiston" 2011 yil. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. PF-4947, 07.02.2017-y. 2.2020-2025 yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 12 maydagi PF-5992- sonli Farmoni. 3. Кузнецова, Е.И. Деньги, кредит, банки: Учебное пособие / Е.И. Кузнецова - М.: ЮНИТИ, 2018. - 567 с. 1. Internet saytlari: 2. www.cbu.uz; 3. www.soliq.uz; 4. www.lex.uz; 5. www.cbu.uz www.nbu.com;
7.	O'quv dasturi 2024 yil ___ avgust kuni Samarqand iqtisodiyot va servis instituti ilmiy metodik kengashi majlisida ___ - sonli bayonnoma bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan / modul uchun javobgar:** Karimova Aziza "Bank ishi" kafedrasi assistenti, Kiyomov Zuxur "Bank ishi" kaf. dotsenti, i.f.n Muxammadiyev Kamoliddin "Bank ishi" kaf. assistent
9.	**Taqrizchilar:** Haydarov Z. Sh. - "Davr" ATAB "Ipak yo'li" viloyat filiali boshqaruvchisining o'rinbosari Yolmirzayev M. TDIU Samarqand filiali "Buxgalteriya hisobi, moliya va statistika" kafedrasi dotsenti, i.f.n.